

Štev. 2.

V Ljubljani, dne 5. februarja 1914.

Leto VI.

Celodnevni poduk na kmetih.

»Kar mož zna, to velja« pravi pregovor. Naše ljudstvo ima v primeri z drugimi narodi res velike naravne zmožnosti. Povsod se kaže velika ukaželjnost in prizadevanje za pravi napredek. Kako rado bere vse po vaseh knjižice in časopise. Splošna izobrazba se je zelo dvignila, saj znajo skoro vsi mladi ljudje brati in pisati. Podlago vsaki izobrazbi da ljudska šola, za katero mora vsak narod skrbeti. Kranjska dežela je imela v proračunu za l. 1913. za pouk, umetnost in znanost znesek 2.209.840 kron. Po vsej pravici se povdarja, da moramo omiko tudi kmetu priveščiti, ker je nevednost združena z neumnostjo naidražja stvar na svetu. Zidajo se še vedno nove šole; kmalo bo imela zadnja hribovska vas lepo šolsko poslonie. Že obstoječe šole se razširjajo v večrazrednice; nastalo je skoro neko tekmovanje med sosednimi občinami, kje bodo imele več razredov v šoli. Bolj oddaljene vasi so rekday rade pošiljale otroke tudi po uro daleč v šolo, zdaj hočejo imeti blizo, če mogoče doma.

Da vladni može to gibanje z vsemi močmi pospešujejo, je razumljivo. Saj jih nič ne stane, svet jim pa šteje v velike zasluęe, da so zidali nove šole in povzdignili splošno omiko.

Resne može pa je začelo skrbeti, kam pridemo po tej poti. Že zdaj napravljajo šole tretji del vseh deželnih stroškov. Če se bo število šol še bolj pomnožilo in treba bo naibžje tudi učiteljem plačo zbojšati, bo šolstvo vzelo polovico vseh dohodkov naše dežele.

Opaža se pa tudi, da je v krajih, kjer imajo celodnevni poduk in največ učiteljev, vedno manj kmečkih delavcev in poslov. Zdi se skoro, kakor bi ljudje po obilnem šolskem obisku zgubili veselje do težkega kmečkega dela. Prav isto opažajo na Moravskem in Češkem, na Nemškem in Francoskem.

Čudni so ti pojavi. Dobra šola bi morala še pomnožiti veselje do dela, skrb za povzdigo domačega gospodarstva in splošni napredek kmečkega stanu. Zdaj pa kmeta taki otroci, ki bi mu morali po končani šoli pomagati, naglo zapustijo in gredo na tuje. Kako odpravimo to globoko rano?

Sedanja ljudska šola je osnovana po svojem učnem načrtu za mesta in tręe, kjer naj bi se otroci v ljudski šoli pripravljali za nadaljne višje šole. Po istem kopitu uče tudi na kmetih.

Kmetovo delo je težko. Dober gospodar mora vse sam znati; vsa poljska dela, dela pri živini in pri gospodarstvu. Sam popravlja navadno tudi svoje orodje. Prvi vstane in zadnji gre spat. Trnje in težave, vročina in mraz, dobro in hudo, vse je treba skozi leta prenašati. Zato so kmečki otroci sposobni za vse druge stanove, za kmečkega pa ni nobeden, ki ni bil že iz mladega v niem izrejen.

Dober kmet bo torej le tak, ki ima že iz otroških let veselje do kmečkega dela. Saj ste videli male kmečke otroke. Komaj leze, že pomaga očetu živino krmiti, prinaša steljo, žene na vodo, drži za plug, pase in povsod pomaga. Pri očetu se nauči dela, pri očetu veselja do kmečkega stanu.

Če je pa otrok v prvih letih mladosti skoro popolnoma kmečkemu delu odtegnjen, se bo težko dela pozneje navadil, vendar ga vedno le na tuje. To veliko nevarnost zelo pospešuje šola s celodnevnim podukom. Šola, kjer so otroci skoro celi dan v šoli, je prav pripravna za mesta in tręe, kjer nimajo otroci nobenega dela. Starši so še veseli, da se jih za nekaj časa znebijo. Tudi za kmečke otroke, ki so blizu šole, se more začevati. Za otroke pa, ki imajo daleč v šolo, je gotovo slabo.

Če je poduk donoldne in popoldne, mora otrok na vse zóndaj od doma. Pol ure ali eno uro ima do šole, 3 ure je v šoli. Ko se donoldne šola neha, ne more domov. Kakor zgubljeno revše tava okoli šole, kaj tonle- ga donoldne ne dobi; svoj kruhek povžije v kakom kotu in čaka nonoldneke šole. Navadno je povsod ravno v večjih vaseh in še

posebno v bližini gostiln, kjer se šole nahajajo, veliko prav nerodnih ljudi, torej tudi veliko pokvarjenih otrok. S'abo se pa navadno hitro prime. V teh skupnih družicah se navadijo otroci raznih nerodnosti, mnogi se celo popolnoma pokvarijo. Tudi s cigaretami začno taki mali junaki. Popoldanska šola ima zato jako malo vspeha. — Proti večeru pa pride otrok lačen in zdelan domov, da se mu še jesti ne ljubi. Mati mu da večerjo, nakar gre kmalu spat; drugi dan zjutraj pa zopet v šolo. Sam sem videl otroke revnih staršev, ki so si na ta način zdravje pokvarili in postali bolehnii.

Če se pa dopoldanske in popoldanske ure zvežejo in se poduk opoldne ne pretrga, mora sedeti otrok navadno 5 ur, od 8. do 1. ure popoldne. Spominjam se, kako smo bi'i na višji gimnaziji vselej naveličani, če smo imeli šole 4 ure skupaj. Zdaj naj pa mali kmečki otrok napravi enournno pot do šole, sedi 5 ur in zoret eno uro domov hodi. To je še za odrasčenega preveč. V cerkvi trni onravi'o dobro uro, pa pravijo ljudje, da je že zadosti. Kaj pa more pri otrocih zadnje ure učitelji doseči? Seveda je to za učitelja bolj pripravno; manj učencev, manj zvezkov, manj ur šole, manj trpljenja; za male šolarje pa tako postopanje ne more biti dobro.

Pri teh razmerah ne bo otrok dobil veselja do kmečkega dela. Šola mu je dala temelj za izobrazbo, obenem se je v istem času navadil lenobe in mržnje do dela. Prej ko more gre na tuje, kjer ni treba, kakor si miči, tako težko za mal denar delati.

Zelo potrebna je torej dobra in temeljita vzgoja. Čim več znajo otroci, boljše bo zanje. Seveda pred vsem morajo ljubiti svoj stan in pošteno delo svojega očeta poznati in snoštovati, niti onim, ki bodo kdaj pero sukali, ne bo škodovalo, če znajo cepc in koso sukati.

Naj si torej može dvakrat premislijo, predno zahtevajo na kmetih celodnevni poduk. Če je pa tudi že osnovana tirazrednica, se da doseči poldnevni poduk. Obnašati se bodo temu seveda umirale, vendar je že tudi pri nas upeljan na nekaterih krajih.

Škušnja uči, da otroci, ki so hodili v šolo e poldneva, prav nič manj ne znajo, kakor oni iz večrazrednic, kjer imajo celodnevni poduk.

Šolski zakon gre v tem oziru kmetom po razmerah prav na roke.

§ 11. šol. zak. z dne 10. avgusta 1870, št. 7648 pravi: V večrazrednih šolah naj bo celodnevni poduk; poldnevni poduk se sme napraviti samo po tistih šolah, katere ima po en razred.

Deželno šolsko oblastvo ima pravico, da po opravičenih nasvetih okrajnih šolskih oblastev dovoli izjemno tudi sicer poldnevni poduk.

Natančneje govori o tem II. odd. zak. z dne 8. junija 1883, št. 10.618, ki pravi: Šolskim oblastvom je jemati v poštev izrečeno obstoječih šolskih uredb, v kolikor se tičejo poldnevnega ali celodnevnega poduka, samo tedaj, kadar podajo zahtopi občin ali krajni šolski sveti dobro utemeljene prošnje.

Pri razsojevanju o takih prošnjah je obstoječe šolske uredbe v deželi in okraju, njih potrebe, razsežnost, talne in občilne razmere v šolskem okolišu in gospodarske razmere prebivalstva temeljito upoštevati.

Na podstavi teh upoštevanj sme deželno šolsko oblastvo, zaslišavši poprej krajne in okrajne šolske svete, zlasti v slučajih, ko bi se morali sicer vsled večjega števila učencev šolski prostori z velikimi žrtvami odkoplačevalcev razširiti ali pomnožiti, na enorazrednih šolah in tudi v spodnjih razredih večrazrednih šol na deželi, dovoliti poldnevni poduk za določen rok, ali pa raje uredbo. — Tako postava govori.

Glavno besedo v tem oziru imajo torej občinski odbori in krajni šolski sveti. Najbolje bo, da se od obeh sestavi dobro utemeljena prošnja. — Na dvorazrednicah je tako le poldnevni poduk. Poldnevni poduk se da doseči za vse razrede tudi na tri- in večrazrednicah. Tako imajo osnovano šolo v vsaki vasi v Bohinju.

Za štirirazrednice se da čisto lahko doseči poldnevni poduk za tri spodnje razrede. Na ta način bi bilo treba tudi veliko manj učnih moči. Dežela bi veliko prihranila, občine bi imele za upravo veliko manj stroškov.

Kmetovanje v suhih krajih Amerike.

Pri nas pade na leto navadno 900 do 200 mm dežja; to se pravi plast vode, ki pade v enem letu, bi povsod stala 1 m 0 cm visoko, ako bi voda nič ne odtekla. V srednji Evropi je navadno le 700 mm padavine, na Ogrskem splošno še precej manj. To množino vode rastline še shajajo. — V zapadnih krajih Severne Amerike pa pade na leto le 12 col, t. j. 320 mm dežja, v nekaterih tudi malo več. Toda vse, kar je pod 30 mm na leto, je za dobro rast premalo. To je vsakemu znano, da nekaj vode takoj hlapí in ne pride v spodnje rušnje zemlje, dokoder jo rastline srkajo. Čim bolj je zemlja razgreta, tem več vode takoj izhlapi. Če padavine premalo, potem zemlja nima vode in rastline ne morejo rasti. Res je dal

Stvarnik rastlinam v suhih in vročih krajih bolj debelo kožo, ki naj varuje v rastlini dragoceno vodo, vendar na suhem najpogostejša žita ne morejo uspevati.

V zapadni Ameriki so velikanske ravnine, večje kakor celo naše cesarstvo, ki imajo premalo vode. Na teh nepreglednih prerijah je rastla od nekdaj trava, ki je služila za krmo čredam bivolov in divjih konj, ki so se pasli na tem kraju. Pastirji na konjih so lovili z laso, — velikim jermenom — vole in konje; od teh čred je imela Amerika ono veliko množino mesa, s katerim je še v zadnjih letih Evropo zalagala.

Tam je država Montana, mi bi dejali Hribovina, ki je sama precej večji, kakor naša Avstrija. Nekaj sveta so namočili s pomočjo elektrike iz velikih rek, ki tečejo po deželi. Toda 8 milj. ha ravnine je ostalo na suhem, to je svet, ki je dobro osemkrat večji, kakor cela kranjska dežela. — Poskusili so sejati žito. Vsi poskusi so bili do zadnjih let brez uspeha.

Zdaj je pa profesor Kempl v Nebraski izumil način, kako se more tudi taka puščava spremeniti v rodovitno polje. Porabil ni drugega, kakor stari nauk naših kmetov, da je praha večkrat dobra in ga malo izpopolnil. Temeljno načelo tega novega nauka poudarja, da se mora kolikor mogoče prav vsa voda, ki v dežju pada na zemljo, za rast žita porabiti. — Zato naj gospodarji puste eno leto svoj svet za praho — nič naj ne sejejo. V tem času se pa mora celo leto večkrat orati, brnati, rahlati in kopati, da zemlja ves dež, ki pade, takoj popije. Če je vse globoko preorano in prahljano, voda ne odteka, temveč gre v zemljo. Da se več vode obdrži, naj se vedno bolj globoko orje. — Prvi poskusi so se prav dobro obnesli. Zdaj je vlada to naglo porabila, da bi nerodovitni svet spremenila v dobro polje. Dovolila je vsakemu naselniku po 128 ha polja za novi dom, torej 240 orav, še enkrat toliko, kakor se je popred dovolilo v drugih krajih. Vlada je rekla, da morajo še enkrat toliko sveta imeti ti naselniki, ker bodo le na drugo leto želi. Pokazalo se je pa, da je toliko sveta preveč za enega naselnika. Ne more ga dobro obdelati.

Zdaj je že na milione ha sveta razdeljenega. Orjejo, sejejo, žanjejo in mlatijo le s stroji. Na krajih prejšnje puščave raste zdaj najlepša pšenica.

In kakšne vsote so dosegli! Amerikanci merijo zemljo na acres = 40.5 a in mero na bušlie, to je 35 l. Povedati vam hočem te popolno zanesljive podatke raje na našo mero v mernikih posejanja, pri čemur vzamem, da ima 1 ha 10 mernikov posejanja in 1 oral malo manj kakor 6. Pšenice je bilo na 1 mernik posejanja 750 l, ječmena navadno 381 l, doseglo se je tudi do 500 l pridelka. Tam imajo tudi posebni oves, ki rabi od selve do žetve ravno 100 dni. Namlatili so ga na 1 mernik 725 l. Največ so dosegli ovsa na 1 mernik posejanja 910 l pridelka.

Te žetve so bile veliko boljše, kakor so jih v Ameriki splošno dosegli na rodovitni zemlji. Tudi teža pridelkov je bila večja kakor drugod. Prav dobro se je obnesla tudi turščica, krompir, pesa in alfalfa kakor tam lucerni praviijo.

Zdaj so začeli pametni Amerikanci premišljevat, da je pravzaprav škoda eno leto praho pustiti in vendar orati in brnati. Ko bi sadili krompir in pesa še v večji množini kakor do sedaj, bi imeli skoro isto delo, pa dvojni pridelek. Skoro gotovo se jim bodo poskusi dobro obnesli, ker si znajo pomagati. —

Iz nekdanje puščave je ameriška pridnost napravila rodovitno polje, ki dobro živi na milijone ljudi.

Koliko je tudi pri nas še zanemarjena ga sveta, ki je neimerno boljši kakor montanske prerije! Poznam pašnike, starine, opuščene njive, zanemarjene gozde, ki bi bili lahko nam v ponos, zdaj pričajo le o naši revščini.

Vlani mi je pravil gospodar, da je dobil tako zanemarjeno njivo. Bog ve, koliko let ni bila obdelana, vsi so menili, da je nemogoče s takim svetom kaj napraviti. Izoral je globoko, pognojil dobro s hlevskim gnojem in z umetnimi gnojili. Zdaj ima tam najboljšo njivo. Vlani je gori zrastle pesa, da je ena tehtala 7 kg. Ko bi na suhih krajih, kjer je malo dežja, posnemali ameriški zgled: globoko orali in večkrat brnati, bi se blagonosni sad umnega dela tudi pri nas pokazal.

Rešimo bohinjsko govejo pasmo!

„Kaj je začarano, da rogovilimo le po tujih, neznanih, malovrednih sadežih, to pa, kar je pred nami, kar smo že dobro preizkusili, za to nam ni mar?“ Tako piše Janez Zalokar pred 60 leti v svoji knjigi »Umno kmetovanje«. — Nehote mi silijo te besede v spomin, če govorim o bohinjski goveji pasmi. Človek zametuje domače, kar je dobro in išče daleč v tujini boljše, a zaman. Tako se je godilo tudi bohinjski goveji pasmi.

Užitek nam mora biti prvo in glavno, kar zahtevamo od dobrega goveda in ravno v tem oziru se bohinjska goveja pasma, akoravno ni velika — zelo odlikuje. Toda mešala se je ta izborna in edina domača planinska pasma nesmotreno in preveč s pincgavsko tako, da jo bo slednja skoraj izpodrinila. Žal, da se ni storilo do danes v povzdigo bohinjske govedoreje še nič, ampak nasprotno z nepravilnim mešanjem celo škodilo. Pred 4 leti smo imeli v Srednji vasi v Bohinju shod, ki je imel edini namen, vzbuditi med Bohinjci zanimanje za njihovo domačo, dotlej zametovano, toda izborna govejo pasmo. Ker poznam iz lastne skušnje to pasmo že zdavnaj in jo visoko cenim, si štejem v svojo dolžnost, da vnovič opozorim in zakličem v prvi vrsti Bohinjcem: Otmimo bohinjsko govejo pasmo! Odkrito pa moram povedati, da se ta pasma premalo pozna in nikakor ne ceni tako, kakor zasluži. Zato naj navedem v naslednjem svoje izkušnje in misli.

Na Gorenjskem velja pregovor: V Bohinju po kravo, na Poljansko po že-

no. — Naša hiša je vedno kupčevala z živino in že kot deček sem slišal vedno le hvaliti bohinsko živino. Moj oče in po Gorenjskem še mnogim do bro znani Šmid iz Ernestinga na Zgor. Avstrijskem sta pokupila veliko krav in volov in gonila vse peš, ker ni bilo še železnice, čez Ljubelj in Ture daleč gori na Solnograško. Večkrat sem slišal pripovedovati starega trgovca, koliko težav je imel pri takih dolgih kupčijskih potih in kako so mu kmetje, ko je prignal čez Ture, prišli po več ur nasproti in so se kar trgali za bohinske krave. Šmid je čislal bohinske krave visoko vsled mlečnosti, vsled katere jih je tudi na Solnograškem tako drago prodajal — pa tudi vsled vztrajnosti in utrjenosti, kar je bilo na tako dolgih potih in visokih gorskih prelazih, sneženih zametih i. t. d. največjega pomena. Tudi marsikateri Korošca onstran Ljubelja sem slišal hvaliti bohinsko kravo in čudil sem se, kako daleč poznajo to izborna našo govejo pasmo. Na bohinsko kravo sem naletel celo v Brdih pri Gorici. Gospodar mi je pravil, da je ne da za uoben denar od hiše.

Večkrat sem bil tudi sam v Bohinju po kupčiji. Enkrat pozno v jeseni sem srečal starega Tolminca, ki je gnil kupljenega junčka proti domu. „Oče, koliko ste pa dali zanj?“ ga vprašam. — „Pa uganite!“ odgovori mož. — „No, kakih 70 goldinarjev, več gotovo ne.“ — „Zmotili ste se. Ravno 95 gold. sem dal zanj, moral sem ga preplačati, toda dal bi bil tudi 100 gold. in še več, če bi mi ga gospodar drugače ne bil hotel dati.“ — „Kako pa vendar to, pravim na to, saj ni nič posebnega na njem; zadaj je pobitega križa, črn gobec ima in cikast tudi ni nič. Ta ne bo za pleme in je veliko predrag.“ — „Vsak po svoje,“ odgovori mož. „Star sem že in vedno kupujem tu v Bohinju junčke za pleme. Tudi sedaj sem prišel nalašč zato v Bohinj; dva dni sem se tukaj mudil; kajti težko je že dobiti junčka takega, kakor ga tukaj vidite in takega hočem jaz za pleme tudi imeti. Vi pa si privoščite cikaste, takih je pa dovolj na prodaj. Srečno!“ — Tudi na letošnjem jesenskem semnju v Bohinju sem govoril s Tolminci, ki so iskali plemenjake in so tožili zaradi pomanjkanja stare bohinske goveje pasme.

Posebno pa mi ne gredo iz spomina besede starega Studorca, ki mi je vedno tožil, kadar sem prišel v Bohinj in popraševal po dobrih kravah: „Saj včasih je bilo dobro kravo lahko dobiti v Bohinju, ko še ni bilo teh švicarskih (mož je mislil pincgavskih) juncev v Bohinju. Sedaj so nam pa ti vragi vse pomešali. Včasih je vsak, ki je hotel imeti dobro kravo mlekarico, šel ponjo v Bohinj — no sedaj pa bohinska živina kmalu ne bo imela nobene prednosti več. Ko sem še jaz pasel, ni bilo nodene cikaste krave v čredi; bilo je še samo domače pleme. Bilo je veselje gledati te čile in vesele živali, ki so se pasle kakor divje koze

po skalovju in strminah in mleka je bilo kakor vode v Bohinju. Verjemite mi, da smo sedaj veliko na slabšem.“ Z zanimanjem sem poslušal tožbo starega planinca in prepričal sem se vedno bolj, da je imel mož prav in da je takozvana povzdiga govedoreje po 4 desetletjih učinkovala slabo, kar se sedaj tudi odkrito priznava.

Mnoge skušnje in opazovanja doma in po tujih deželah so me privedle do trdnega prepričanja, da je naša bohinska goved nekaj posebnega, nekaj izvanrednega, — pasma za se, naša edina in za naše strme planine najboljša pasma.

Med tem, ko so se na Solnograškem trgali za bohinske krave, smo kupovali mi ravno ondi plemenske bika za zelo drag denar in žal le predolgo let. Gledali smo pri plemenski odberi le na cikasto barvo in bel smrček, druge veliko dragocenejše plemenske lastnosti pa so bile postranska stvar. Koliko lepih telet bohinske pasme je ravno ta nesrečni predsodek, ta cikasta barva gnala v Bohinju v mesnico.

Danes je že težavno spoznati to pasmo, ker se je po veliki večini zmešala s pincgavsko. Opišem naj torej izvirni bohinski rod v glavnih potezah in navedem razlike v primeri s pincgavskim.

Na prvi pogled vidimo, da stoji pred nami prava planinska žival od nog do glave, ustvarjena — kakor divja koza — za najvišje planine. „Srnat je,“ pravi Bohinjec. Glava je od strani bolj stisnjena, kakor ona pincgavske pasme, a pri vsem tem kratka, suha in lepa. Oči so velike, črne in živahne. Smrček je črn. Rujavkasti rogovi so kratki, naprej in burkljasto krivi. Vrat je primeroma dolg in brez podvratka. Prsa so globoka in močna. Hrbet je raven, toda kozje ošpičen. Tudi križ je proti ozadju povesen. Ostalo truplo pa je pri vsem jako lepo. Visoko zastavljen, zgoraj v križ uglobljen rep je tanek in dolg. Vsa žival je rujavo-rdeče, jelenove barve, kakršen je jelen v poletju, fine, kratke dlake, le na trebuhu je zagorelo rumena. Povimlje in vime je svetlo rumenkasto, s svilnato rumenimi dlačicami redko poraščeno. Vime je nenavadno daleč pod trebuh pomaknjeno. Seski so daleč vsaksebi; pri večini krav je opaziti manjši peti, celo šesti sesek. Noge so primeroma kratke, kosti fine. Živali so splošno zelo živahne, čile, krotke in zaupne.

Tak je torej bil in je deloma še bohinski goveji rod ali kakor ga lahko imenujemo, bohinska goveja pasma. Odkar so se pa pred 40. leti začeli v Bohinj pošiljati plemenjaki cikaste, pincgavskega plemena, se je žal ta izborna domača pasma začela nesmotreno mešati. Nesmotreno pravim, ker pincgavska pasma ne spada v Bohinj, najmanj za to, da bi izborna domača bohinsko govejo pasmo izpodrinila. Sicer se nahaja še dokaj ostankov, posebno v zgornji bohinski dolini in tip te pasme se tudi po vsprejeti ci-

kasti barvi ni dal zatreti. To se imamo zahvaliti v prvi vrsti Bohincem samim, ki so se posebno spočetka trdovratno upirali vpeljavi cikastih bikov in so mnogokrat zato raje plačevali občutne kazni.

Posebno se odlikuje bohinska goveja pasma po svoji mlečnosti. Že pred 35. leti piše g. T. Hity: „Mleka daje bohinski goveji rod v primeri z velikostjo telesa prav veliko. Živa teža bohinske krave ne presega 4 do 5 centov in vendar se sme od take majhne kravice na leto računati 1200 do 1500 l mleka. Meni se zdi, to je pri tako majhni živini, ki se tako silno slabo krmi, prav veliko. Ako bi boljše klajo imele, bi se mlečnost gotovo še zdatno pomnožila.“ — Ta ocena bohinskega rodu pove več kot vsa teoretična izvajanja in tehnična mnenja na papirju. Le žal, da se ni nihče zavzel za to, da bi se izvirni bohinski goveji rod ohranil, smotreno in pravilno posvežil in zboljšal. Da krava molze samo pri gobcu, ne velja; kajti mlečnost je prirojena lastnost krave, ki ima svoj izvor v pasmi. Imej še tako dobro krmo na razpolago, krmi še tako dobro, — krava, ki ni dobra molznica, ti ne bo molzla kaj prida! Niso vse goveje, kakor tudi kozje pasme enake za molže tako glede količosti, kakor tudi glede kakovosti mleka. In zato plačujejo dobre molznice tako drago, da ni v nikaki primeri z njihovo telesno težo.

Majhna, suha glava, tanki rogovi, tanka fina koža in dlaka, dolg in tanek rep, pravilno lepo vime, pomaknjeno pod trebuh, — to so znaki dobrih mlekaric; pri teh ne štedi z denarjem! Pri tako slabi krmitvi, kakor se krmi splošno v Bohinju, molze izvirni bohinski goveji rod še vedno dobro. Ako bi tako krmili pincgavskega, bi bili z molžo in mlekom kmalu pri kraju.

In če prideš na živinski semenj v Lesce ali Radovljico, kamor pridejo kupci od blizu in daleč, iz Poljanske in Selške doline, Žirov in onstran Ljubelja, in povprašaš, kakšno živino bi radi, ti bo vsak odgovoril: bohinsko. Tam se najbolje vidi, da stane dobra bohinska krava, za tretjino manjša od zraven stoječe pincgavske — ravnotoliko ali še več!

Tu mi bo kdo utegnil ugovarjati, da imajo kupci le zaradi tega rajši bohinsko živino, ker je spašena v strmih ali kakor pravimo hudih planinah, torej utrjena, vajena slabe krme i. t. d. Toda temu ni tako! Saj pride večkrat na semenj tudi živina bohinske izreje, toda pincgavskega tipa, — a ta se ne proda nikdar tako dobro, kakor dobre molznice bohinske pasme. To je vendar dokaz o izbornih lastnostih bohinskega rodu, ki jih izkušeni gospodarji s težkim denarjem in radi plačajo, samo, da jih dobe. In kmetu dandanes tudi ne more biti vseeno, ako redi v hlevu težko kravo, ki porabi neprimerno več in boljše krme, ali pa tretjino manjšo, pa glede vžitka boljše kravo, ki porabi veliko manj

krme in se zadovolji tudi s slabšo hrano. — Ampak večje krave skote tudi večja teleta! Gotovo je to nekaj. Toda ta razloček ni v nikaki primeri s tem, da vrže pri tako zgodnji ustavitvi mleka in veliki porabi dobre krme tele največ kakih 40 kron več od tretjine večje krave. Tudi za mesarje, bi utegnil kdo reči, je večja in težja živina več vredna. Tudi to je res. Toda dohodek za meso je le enkrat in ta dohodek je primeroma drag, veliko bolj nesiguren, kajti žival se lahko potolče ali ubije v planini, prehladi i. t. d. Medtem prejememo od dobre molzne krave veliko več!

Seveda govorim tukaj z ozirom na Bohinj, na tamošnje gospodarske razmere, ki se ne dajo kar tako, kakor se govori ali piše, izpremeniti. Kajti malokateri hlev bi dobil v Bohinju v jeseni, ko je prišla živina iz planin, v katerem ne bi našel ene ali več govedov s potolčenimi rogovi ali drugimi takimi poškodbami, ki so jih odnesle iz strmih, razdrapanih planinskih pašnikov, ko so padle ali se utočile v hudih strminah. V Bohinj torej to, kar je za Bohinj!

Predlansko jesen sem hodil po zgornji bohinjski dolini ter iskal dobre molzne krave. V Podjelju pridem v hlev, kjer je imel gospodar dve telici naprodaj. Prva je bila lepa, za Bohinj izredno težka, cikasta junica z velikim podvratom, druga pa precej manjša, toda pravi tip izvrnega bohinjskega rodu. Začudil sem se, ko je mož cenil prvo večjo telico 20 kron manj kot drugo manjšo. Midva sva bila seveda s kupčijo za prvo večjo telico kmalu gotova. Vprašal sem nato tega moža, zakaj vendar ceni tako nespametno drugo telico, ki je vendar veliko manjša od prve. Mož mi je pojasnil, da so mu tudi Primorci ponujali vedno 20 kron več za manjšo in da je tudi njemu ljubše, če ostane pri hiši. In gotovo je imel izkušeni mož prav!

Ravno takrat je bil velik pritisk Primorcev v Bohinj; čuditi sem se moral, kako drago so plačevali ti možje plemenske živali, v nikaki primeri z velikostjo in težo. Toda imeli so dober nos ter dobro poznali in izbirali bohinjsko živino od pingavske. Veliko bi se lahko navedel iz lastne skušnje, toda bodi to dovolj v dokaz, da ni samo velikost in barva merodajna v plemenski odberi, kakor žal še vedno misli večina gospodarjev, ampak v prvi vrsti užitek in dobre lastnosti, katerih veliko vsebuje izborna jedro bohinjske goveje pasme.

Zlasti gre bohinjski goveji pasmi vse priznanje glede pašnje. Naj izvira ta lastnost iz prirojene žilavosti in živahnosti, ali pa naj bo posledica stoletne vzreje v visokih, strmih planinah. Za planinske kraje, za tako visoke, strme in hude planine, kakor so ravno bohinjske — je ta rod največjega pomena. Veselje je gledati te čile in za planine kakor ustvarjene živali, ki gredo po strminah za svojo horno pašo. Kjer bi človek mislil, da se preživlja

le divja koza, si išče bohinjska goved od mladega svoj živež. Tam je njen pravi dom. Kaj čuda torej, da se je vzgojila bohinjska goveja pasma kakor gorski mecesen, ki zraste na skalnatih vrhovih. Kdor je opazoval to živino spomladi po bohinjskih hlevih, po res slabi krmitvi v zimskem času, se mora začuditi v jeseni vračajoči se iz planin; tako se je poživila in poredila na sicer težavni in skromni paši. In danes ko se vse zanima za planine, za pašne pravice, ali ni tudi že najskrajnejši čas, da otmemo, posvečimo in zboljšamo to našo edino, že tako dolgo zatirano planinsko govejo pasmo.

Bohinjski goveji rod je tudi jako skromen v klaji. Tekne in v slast mu gre trdo in pusto seno, turščična debela i. t. d. Kakor nam pripoveduje že omenjeni T. Hity, se krmi v Bohinju goved silno slabo; to je tudi res. Pingavec in simodolec imata v svoji prvotni domovini vso drugačno oskrbo, dobro klajo in prostorne pašnike z dobro travo. Ker sta vrhutega preokorna za tako razdrapano planinske pašnike kakor so ravno bohinjski, v Bohinju ne uspevata in za Bohinj nikdar in nikakor ne ugajata.

Tudi glede pitanja bohinjski rod ni slab, gotovo pa nič slabši kakor pingavski. To lahko trdim iz lastne skušnje. Poznam dva posestnika v našem okraju, ki se pečata veliko s pitanjem volov, pa sta se z dohinjskimi voli vedno dobro pohvalila.

Tako utrjen, tako žilav in čvrst goveji rod kot je ravno bohinjski, daje tudi dobro uprežno živino. Po kakšnih gorskih potih in strminah vlačijo Bohinjci poleti, večjidel pa po zimski sanmi seno, drva, hlode, oglje i. t. d. s svojimi voli. In kako pridni, sigurni in vztrajni so ti voli; tako, da si boljših delavcev za gorske kraje ni treba želeti. V strmine, kamor bi komaj stišal okornega simodolca, gre bohinjski vol z lahkoto; in s sanmi in težkim bremenom drči večkrat hkratu z vsemi štirimi, mnogokrat v smrtni nevarnosti, kakor bi mu bilo to za šalo. Saj ima pa tudi noge ustvarjene za hojo po strmih, kamenitih gorskih tleh; posebno velikega pomena je izvrsten rog na parkljih. Gotovo je, da dober rog tako pri govedu kot pri konju izvira v prvi vrsti iz rodu in pasme. Sicer se da veliko pokvariti ali zboljšati v hlevu ali na paši, vendar je dober rog podedovana lastnost. In to je pri živini za delo, živini za pašo največjega pomena. Vol s slabim rogom, slabo rogovo steno se niti ne da ali k večjem jako slabo podkovati in niti potem ni za nobeno trajno delo. Sploh če ima vol dober rog na parkljih, ga ni treba kovati za navadna kmečka dela, ker ga itak ne bode. Na semnju se odbirajo za delo voli le z dobrim rogom in plačujejo dražje, kakor voli za mesarja. S slabim rogom jih pa izkušen gospodar sploh ne kupi, ako ga rabi tudi samo za poljska dela, temmanj za trda, kamenita pota. In to ni ravno majhnega pomena! Za koliko krajev

je delovni vol boljši od konja in koliko je gospodarjev n. pr. okrog Jelovce, ki v eni zimi zaslužijo s svojim volom toliko, kakor je vol vreden.

Le žal, da se Bohinjci tako malo brigajo za svojo goved! Ako bi se brigali za svojo izborna goved tako, kakor za svoje plemenske kobile, bi bila govedoreja v Bohinju danes na drugačni stopnji. Kobilica mora biti lepa in debela, naj požre najboljše krmo, imeti mora največji in najlepši prostor v hlevu, kravice pa stoje večinoma v gnoju in temi in se morajo zadovoljiti z veliko slabejšo krmo, s slaberno, kakor pravijo Bohinjci sami.

Ker se goved v Bohinju tako slabo krmi, tako malo ali nič ne gleda na plemensko odbiro in so se vrhutega vsiljevali še biki tujega, neumestnega plemena, — torej ni čuda, da je govedoreja v Bohinju na tako nizki stopnji in da se je število govedi tako zmanjšalo in se še zmanjšuje. Toda ni še obupati. Če tudi je cikasta barva v Bohinju po veliki večini že pridrila, tip, jedro, vrline bohinjske goveje pasme so tudi še ostale in s tem krepkim jedrom, ki ga ni moglo zadušiti 40 letno nesmotreno mešanje, s tem krepkim jedrom izpod Triglava se da še mnogo doseči.

Na strani 219. lanskega »Perutničarja« piše g. ravnatelj Rohrman v članku »Domače kokoši«: Lani je bila v Ljubljani perutninska razstava. Videti je bilo na njej prav različnih plemen, toda zgolj takih, ki se nahajajo v rokah posameznih rejcev in ljubiteljev perutnine. Domačih kokoši ni bilo prav za prav nič, tako, da nam razstava ni podala prave slike o domači kokošereji. Namesto domačih kokoši so se šopirila samo tuja plemena in mnogo takih, ki ne sodijo v naše kraje. Živali, ki so se odlikovale po svoji lepoti, po svoji velikosti in barvi, so dobile prve premije. Prav ta razstava je pokazala, da nam manjka dosedaj tistega smotrenega dela, ki je tudi pri nas potrebno, če naj kokošereja napreduje. Kokoši, ki so količkej spominjale na naše navadno deželno plemo (na primer štajerske sulmtalke, ki niso nič drugega, kakor zboljšano domače plemo, kakršno smo prej tudi mi na Kranjskem imeli), so se skoraj prezirale. In vendar sloni vsa naša reja na domačem plemenu, ki je bilo dosedaj in ostane tudi zanaprej najbolj važno za razvoj in napredek našega perutninarstva. Naše domače deželno kokošje plemo je danes mešano plemo, nastalo s primešavanjem razne tuje krvi. Vidi se to na vsem, posebno na barvi in na telesnih oblikah. Vendar se je ohranilo v njem največ domače krvi in zato prevladujejo v njem vse dobre lastnosti domačega plemena. Te živali so utrjene, vajene naši strežbi in našemu podnebnju in so sposobne za raznovrsten užitek, ki ga iščemo pri kokoših. Dobre so za nesenje in za valjenje in dobre tudi za meso in za piščance. S tem domačim plemenom moramo računati tudi zanaprej, kar bomo toliko

lažje storili, ker se da to pleme še v marsičem zboljšati. Poglavitno nam bo gledati na to, da zboljšamo s skrbnim odbiranjem plemenskih živali. S skrbnim odbiranjem petelinov in kokoši se bo dalo doseči še marsikaj dobrega. Merodajna pri tem odbiranju mora biti predvsem vrednost posameznih živali za užitek. Prav tako pa ne smemo prezirati telesne vnanjosti. Razen tega se bo dalo pa tudi s prikladnim križanjem domačih živali mnogo dobrega doseči. Seveda ne bomo smeli vpeljevati v to svrhu poljubna tuja plemena, kakor nam jih je kazala lanska razstava v Ljubljani, ampak le tisto pleme, ki je za naše kraje preizkušeno dobro in ki se prilega tudi sicer domačemu plemenu. Če se bomo na ta način lotili dela, bo delo smoteno, pa tudi bolj uspešno, kakor je bilo dosedaj.

Tako piše ravnatelj Rohman; po mojem skromnem mnenju je to spis, ki zasluži prvo mesto v »Perutninarju«.

Ne bi navajal tega spisa, ako bi se prav enako ne godilo z domačo govejo pasmo; povsod na razstavah, premovanjih, dopustilnih komisijah za biske i. t. d., povsod in povsod se je potiskala v ozadje in zakaj? Zato, ker delo ni bilo smoteno — kakor pravi g. Rohman pri kokošereji in zato tudi ni imelo nobene koristi, da v marsičem bilo je le v škodo. To skušamo mi in to se tudi priznava.

Torej pri kokošereji bomo začeli zopet z domačim starim plemenom. Za isto, kar priporoča g. Rohman pri kokošereji, sem jaz od nekdanj pri govedoreji. Posvečenje, zboljšanje, toda nikjer in nikdar ne v toliko, da bi radi tega količjak trpele izborne lastnosti domačega plemena, kakor se je to godilo dosedaj. Prvo nam morajo biti dobre lastnosti, predvsem vrednost posameznih živali za užitek — in to najdemo največ v domači pasmi.

Ako pride kdo z Balkana kupovat plemenito živino, kaj naj mu pokažemo še svojega, kakor tuje importirano blago. Vsaka dežela ima svoje pasme, ki jih goji skrbno, mi pa nimamo pokazati ničesar, akoravno bi lahko imeli izborne svoje pasme. Bohinjskih krav, za katere so se trgali kupci, kmalu ne bo več.

Da, daleč smo prišli! Treba bo korenite reforme! Ali bomo začeli pri kokošereji ali pri govedoreji?

Ne sodimo vse po enem kopitu; nikjer ni zapisano, da mora vsa goveda na Gorenjskem biti pinegavskega cikastega plemena. Bohinj zahteva za svoje razmere, za svoje strme, visoke in razdrapane planine drugačno govejo pasmo kakor ljubljanska okolica. In zakaj bi se morala domača, izborna goveja pasma, ki se je vzgojila tekom stoletij na rodni, domači tleh, visokih planinah, aklimatizirana in vredna vsega priznanja, umakniti tujim manj vrednim pasmam.

Prepozno bomo v prvi vrsti pa Bohinjci obžalovali nenadomestno iz-

gubo domače planinske goveje pasme. Prvo in glavno je, da Bohinjci sami začno ceniti in gojiti svoje govedo in skrbeti zlasti pri plemenski odberi, da pridejo samo najboljše in najlepše živali vpoštev. Na tej podlagi, na tej poti ne moremo zaiti. Po 40. letih nam tudi ne bo treba priznati, da se je storil kak pogrešek. A. Cvenkelj.

Debeli ali meseni prašiči?

Meseca januarja so letos prodajali na Dunaju najlepši svinjski špeh po 120 kron 100 kg; mast se je prodajala po 137 kron 100 kg. Živi prašiči so bili pa v istem času 132—144, seveda najboljši mesnati 1 kg žive teže, debeli pa do 112.

V Berlinu so plačali novembra 1. 1912. za zaklane prašiče 150 kg teže za 100 kg 172—174 M, za lahke 80 kg teže (tudi zaklane) 160—164 M, za svinje 166—166. Takrat je bil v Berlinu špeh po 180 M 100 kg, na drobno še precej dražji.

Novembra 1913 so plačali v Berlinu za zaklane prašiče nad 150 kg teže 144 M, za 80—100 kg teže 140—142 M, za svinje pa 130—134 M. Toda špeh so prodajali v istem času I. vrste po 120 M, II vrste po 114 M. Leta 1912. je bil torej špeh skoro 20 M dražji kakor celi zaklani prašiči, vlni je špeh za 14—16 M cenejši.

Kmetom se zdi ta sprememba v enem letu skoro nemogoča, pa je vendar resnična. Zabela ima in bo imela vedno manj vrednosti, meso bo drago ostalo. To je pa mogoče le vsled porabe rastlinske in druge maščobe. Ves loj gre v tovarne za margarin. Le pogledajte, kako priporočajo Ceres in drugo umetno zabelo. Kdo se pa zmeni za izvrstno domačo zabelo? — Zdaj smo dobili še drugega sovražnika. Francosoma Sabatier in Senderns se je vlni posrečilo s pomočjo vodika in nikla razne rastlinske masti in ribjo mast napraviti napol ali popolno trde, na zunanje čisto podobno svinjski maščobi. Pravijo, da se okus ne bo prav nič razlikoval od domače zabele, česar seveda nobeden pameten človek ne bo verjel.

Osnovala se je precej velika družba, ki hoče na podlagi nove iznajdbe izrabiti ribjo mast, ki se prodaja v severnih deželah za 30—40 M 100 kg, z osnovno glavnicco tri milj. M. Gotovo bo torej svinjska zabela v ceni še bolj padla, meso pa bo imelo dobro ceno.

Pametni gospodarji bodo svojo prašičerejo uredili po spremenjenih razmerah. Ne izplača se več prašiče po več let rediti in jih dobro izpitati. To je gotova zguba, Mesarji bodo rabili za mesta veliko mesa, ki se za enkrat ne da napraviti iz nobene druge snovi.

Redite torej prašiče do osmega meseca, potem pa druge v svinjak. To je za zdaj najboljše. Tudi kmetom se bo kmalo bolj izplačalo špeh kupiti od mestnih mesarjev, kakor doma prašiče predrago pitati. Če pa debele svinje ne bodo šle v denar, jih bomo pa doma poklali. Sicer je pa svinja dobra za pleme pet let.

Pomoč v bolezni.

Skoro vsakemu gospodarju se primeri, da dobijo prašiči mehke kosti. Živali ne morejo vstati in se komaj premikajo, če jih s silo po konci spraviš. Zro navadno malo in se slabo ali nič ne redijo.

Tej bolezni so navadno vzrok slabi svinjaki ali napačna krma. Mokrotni in mrzli svinjaki najbolj pospešujejo začetek in razvoj te bolezni. Ker imajo skoro povsod prav mrzle svinjake, denejo prašiče ob hudi zimi v živinski hlev. Tam je pa temno in zaradi obilnega števila živine prav zaduhlo. Ta slabi in mokrotni zrak je za mladiče kakor strup. Tudi preprih prašičem zelo škoduje. Nekateri napravljajo za odtok gnojnice spodaj v tleh posebne luknje, da so prašiči vedno na prepihu. — Še bolj pogosto postanejo prašiči vsi polomljeni vsled napačne krme; Dajejo jim, zlasti plemenskim, le peso in krompir, da prašiči nimajo snovi za dobre kosti. Skušajo to napako odpraviti s klajnim apnom, ki ne pomaga vselej, ker ga prašiči ne marajo. Če ga pa tudi uživajo, ga premalo izrabijo. Navadno se taki prašiči tudi premalo zunaj gibljejo. Daj prašičem več žitnega zdroba ali celega žita, na vsacega $\frac{1}{2}$ kg ali še malo več in seženi prašiče vsak dan na prosto, pa ne bodo dobili mehkih kosti. Tudi ribja moka je zato prav dobra. Zadostuje na dan 30—50 g.

Včasih se primeri, da mladi prašiči rvice krivo drže. Prašiči ne dobe pravih snovi za svoje kosti. Tudi tukaj se preveč krmi pesa in krompir. Odpomore se temu z dobro krmo. Veliko je odvisno tudi od pasme.

Naše gospodinjice so zelo v skrbeh, kadar svinja mladiče skoti. Kolikokrat se primeri, da nima svinja mleka in le na trebuha leži. Predno do mleka pride, pogine že do polovice prašičkov. To je navadna vročina pri porodu. Ljudje so nespametni. Ko se približa čas skotenja, mislijo, da morajo svinji posebno postrežiti. Svinja dobi preveč krme, vname se kriji pa imaš pri svinji vročino, če le še malo prehlajenja zraven pride. — 8 dni pred skotenjem dajaj svinji bolj malo jesti; nekaj dni po skotenju naj bo bolj pri pičlem. Že preje ji dajaj malo otrobov, ki čistijo želodec in kri. — Če se vendar vročina prikaže, daj svinji 1 žlico glauberjeve soli in jo zadej izpiraj z lizolom. Če noče niti jesti, ji zadej deni noter gumijevo cev za klistir in vlij notri žajfnice. Vime je treba stiskati, kakor bolj učeno pravijo, masirati, in za siske vleči, da mleko pride. — Umestno je tudi, da gre svinja kmalo po skotenju malo na prosto, kjer se očisti blata, ki je v njej včasih že strjeno.

Tržni pregled.

Avstrijska ogrska banka je znižala obrestno mero za celi 1%. Na angleškem in Francoskem so šle banke še bolj nazaj z obrest. mero. Vse kaže, da je najhujša kriza minula; denar se blagajnam vrača. — Kakor smo že vlni povedali, je šlo več milijard denarja iz Evrope v Ameriko, kjer niso imeli gotovine za velike tovarne in za stroje pri povzdigi gospodarstva. Kapitalisti v Evropi so večkrat dajali v Ameriko

le stroje iz svojih tovarn za posojilo. — Zdaj je mehičanska vlada ustavila izplačevanje obresti, pravi, da je bankrotna. Evropski upniki bodo za več sto milijonov na škodi. Saj imajo sami Nemci tam do en tisoč milijonov izposojenega, Angleži in Francozi pa še več. Tudi v Kanadi se ne obrestuje vse tako gladko, kakor so mislili. — Doma se pa vedno gotovo plača, če je tudi obrestna mera malo manjša. Zato pa vidimo, da je denarja tudi pri nas v bankah in hranilnicah zopet več. — Sicer so pa kapitalisti zelo zadovoljni, ker bodo le evropske države rabile več milijard posojil. Naš finančni minister pravi, da bi za par mesecev shajal z 270 milj. K novega dolga.

Cene železu gredo še vedno nazaj. Železni kartel se krha, ker kupčija ne gre več posebno izpod rok. Pri nas varuje država tovarne z visoko carino, drugod je pa še slabše z železno trgovino.

Povsod se pozna, da imajo milijonarji svoje orsle tudi v žitni kupčiji. Na trg pustijo le toliko žita, da za silo zadestuje. V Argentini se je žetev res s'bo obnesla, v Avstraliji niso zadovoljni, drugod je pa še silno veliko blaga. Po vsej Evropi so imeli januarja hud mraz, ki žitom pod snegom ni prav nič škodoval.

Ogrsko ministrstvo je izračunilo, da bodo naše avstrijske dežele rabile letos 700.000 vagonov ošenice. Ogrska to bo mogla dati le 600.000 vagonov. Posebno verjeten ta račun ni, ker je bila vlni zelo dobra pšenična letina po naših deželah. Skoro gotovo bi Mažari le radi hitro in dobro prodali svoje blago.

Naša žetev ni tako majhna, kakor se počisto misli. Po poročilih ministrstva za poljedelstvo pridele žita: Galicija 5.033.821 a, Češka 4.836.952 a, Moravska 1.883.999 a, Nižnja Avstrija 1.315.266 a, Štajerska 800 tisoč 310 a, Gor. Avstrija 297.347 a, Dalmacija 297.347 a, Kranjska 253.827 a, Bukovina 198.603 a. Skupno bi prideleži na Avstrijskem 16.230.233 a. Za Kranjsko so podatki gotovo napačni. Vrednost vsega žita bi znašala le okrog 5 milijonov K. torej bi prišla na enega gospodaria vrednost žita povprečno 100 K, na moramo računati najmanj na 150—200 K.

Koliko more zemlja donosati, se razvidi iz zemljišč, katere je nemška vlada dala vlni v letem za 30 let. Tam so cele graščine, ki imajo na 200—5000 oravnih zemlje in vsa poslopja za gospodarstvo. Zemlja se je dala v našem vsaki ha za 63 M, to je 75 K. Na Ruskem se je oddal vsaki ha na 108 M, to je 128 K. Ko bi se pri nas oddala zemlja tako v našem, bi dobil navadni kmet, ki ima 30 ha posestva, le naemščine do 5 tisoč kron. — Hvala Bogu, da še nismo tako zleleči, zlati potem bi bilo še manj ljudi, ki bi radi delali.

Čebelarji se zelo pritožujejo čez nepošteno konkurenco. Po vseh hotelih, kjer imajo najboljše goste, in skoro vseh prodajalnih prodajalnih med, ki je napravljen iz krompirja, sladkornih in drugih primesi. Seveda da dajo lahko tako na ceni, da pošteni čebelarji ne morejo shajati. Na ta način se bi čebelarstvo popolno uničilo.

Govedi gredo cene še vedno nazaj. Zato bo morali nekolično boljše, ker je vlna povprečno višja iz Poljske zaradi žitne kuge. Srbska bo svojo živino po-

skušala spraviti na Laško. Na Rumunskem je skoro vsa lepa živina v rokah tovarn za sladkor in žganje, katere krmijo z odpadki. Ena tovarna ima navadno 1000—5000 glav. Kmetje imajo skoro splošno prav slabo živino, ker so travniki in pašniki skoro popolno zanemarjeni.

Na Hrvaškem se hvalijo, kako se jim je obnesla simodo'ska pasma. Živina se je tako leno razvila, da je srbska vlada naročila 800 glav plemene simodolske živine, pa bodo letos komaj po ovico te množine mogli oddati. — Sicer ni verjetno, da bi se simodo'ci na jugu povsod udomačili, vendar zdaj vse na to kaže. V tem slučaju bomo morali tudi mi ugoditi razmeram in odjemalcem.

Dne 26. januarja je bilo na dunajskem trgu 3766 glav. Prodajali so vol: ogrske I. vrste po 89—108, II. vrste po 81—95, III. vrste 70—81; galiske I. vrste 100—112, II. vrste po 94—98, III. vrste po 84—92; domače po I. vrste 108—116, II. vrste po 89 do 106, III. vrste po 80—87, bikle po 72—92, krave po 72—90. V primeri s prejšnjim tednom se je cena nekoliko dvignila, ker je bi'lo malo živine.

Za prašiče je bila po novem letu na Dunaju prav dobra cena, splošno se pa ne prodajo posebno. Tisti, ki so pričakovali za januar posebnih cen, so se motili. Blaga je tudi v drugih deželah še veliko. Na Nemškem prodajajo najlenše debele 100—104 M do 120 K. Na Dunaju je bilo januarja navadno v torek do 10.000 prašičev, vsak petek na malo manj. Dne 20. januarja so, čevaž mesne 124—136, debele pa do 112. Upanja ni, da bi se cene kmalo dvignile.

Turšica je postala nekoliko dražja, ker se je izvedelo, da so na Ruskem milijone stočev nakupili tovarnarji za žganje, ki se na Ruskem vedno bolj nje. Argentini'a ima skoro tretji del manj turšice kakor larsko leto. Rusi imajo dosti blaga, pa ga počasi prenašajo predati, da bi cena preveč ne padla. Prav velike množine žita so nakupile vojaške uprave večih držav, ker se bočejo zavarovati za slučaj vojske. Posebno hojata bo letos turšica v Argentini'i. Zrela bo meseca marca. Upano na 90 milj a, ko je je bi'lo vlni le 50 milj a. Zaradi hudega mraza so šle žitne cene povsod malo boljše.

Dne 26. januarja so prodajali na Dunaju: pšenica najboljša ogrska 12'60—12'85, beneška 12'20—12'60, slovaško 11'65 do 12'45, domača 10'70—11'15; rž slovaško 9'10—9'40, domača 8'95—9'25, ječmen moravski 7'50—8'50, navadni 7'25—8, ječmen za krmo 6'50—7'25; oves najlenši 8'75—9'25, navadni 7'50—8'40; turščica: st. ogrska 8'20—8'45, nova 7'40—7'85. Zelo so se nadržale ilirine. Platno je skoro za 50% dražje. Žanija nabirž ne bodo nekaj časa delali niti kakor ponred, ker se je zelo nadržalo. Je pač čudno, da morejo naši revni ljudje toliko denarja dati brez vsake koristi tujim bogatinom. Sei zdaj naj vsak gospodar namerja postaviti in trdno sklene, da se v hiši več ne bo pilo.

Smešnice.

Drzen sklep. Učitelj: „Korel, kaj veš povedati o špižmahu?“ — Korel: „Špižmah je najmanjša miška, en centimeter in deset milimetrov dolga in se živi od žuželk in črvov“ — — — Oče, ki je to poslušal, zase: „No, če fant že o tej najmanjši prežvekovalki toliko vé, koliko bi vedel šele povedati o slo-nu“

Uradna tajnost. Žena: „Kaj je to: uradna tajnost?“ — Mož: „To, kar se v uradu godi.“ — Žena: „In o tem se ne sme govoriti?“ — Mož: „Sme, pa le potlej, ko je že povsod vedeče.“

Pri sodišču. Sodnik: „S čim se morete zagovarjati?“ — Zatoženec: „Omenim naj samo to, da je danes moj god.“

Ljudski glas. Predsednik sodišča: „Zatoženec, vi ste obsojeni na 12 let strogega zapora.“ — Glas izmed občin-stva: „To je edino, kar je pošteno zaslužil!“

KNJIŽEVNOST.

Šenoa: Zadnja kmečka vojska. Cena 1 K 60 h. — Naše ljudstvo se še dobro spominja burnih časov, ko je kmeti upor proti tiranstvu in krivičnim grajščakov pretresel celo slovensko domovino. Ker so bili tedaj slovenski kmetje zvezani s Hrvati, je iz te krasne povesti najbolj razvidna slika tedanjih razmer in divjih časov. Ta povest je zgodovinska priča grozovitosti, ki so se tedaj godile.

Alešovec: Kako sem se jaz likal. Povest slovenskega trpina. Trije zvezki po 1 K 20 h, vez. 2 K. — Alešovec je kot pisatelj ena najmarkantnejših oseb v našem slovstvu. On je kot pisatelj popolna in živa slika naroda, iz katerega je izšel; vesel, zabavljiv, a v vsakem slučaju dober in zvest. Nisi opisuje svoje lastne doživljaje ali slika tuje razmere, vedno je njegovo pri-
Šenoa, Kleiva. Zgodovinski roman. 1 K 40 vin., vez. 1 K 90 vin.

NAŠIM DRUŠTVOM IN PRIJATELJEM ODRA

priporočamo:

ZBIRKO LJUDSKIH IGER.

Ta zbirka obsega najbolj poljudne ljudske igre z moškimi, ženskimi in mešanimi vlogami, ki so že nešteto-krat napolnile odre naših izobraževalnih društev in so pri diletantih kakor tudi pri ljudstvu splošno in najbolj priljubljene. V naslednjem navedemo nekatere, ki so dosegle posebne uspehe, kot: »Junaške Blejke«, »Dekla božja«, »Pijavka«, »Krčmar pri zvitem rogu«, »Sv. Neža«, »Marijin otrok«, »Neža z Bleda« itd. Zbirka obsega obilo žaloiger in burk za vse prilike, ki so lahko uprizorljive.

KATOLIŠKA BUKVARNA V LJUBLJANI.

